

Mennta- og barnamálaráðuneytið

Reykjavík, 22. júlí 2026
Tilvísun: 2026071133/K.J.

Efni: Drög að frumvarpi til laga um barnavernd (S-140/2026)

Persónuvernd vísar til draga mennta- og barnamálaráðuneytis að frumvarpi til laga um barnavernd sem birt voru í samráðsgátt stjórnvalda þann 20. júlí síðastliðinn (mál nr. S-140/2026). Drögin byggjast að meginstefnu á frumvarpi sem lagt var fram á 157. löggjafarþingi (þskj. 982, 580. mál) en náði ekki fram að ganga.

Persónuvernd veitti umsögn um fyrra frumvarpið 9. apríl 2026 og hafði áður veitt umsögn um frumvarpsdrögin 28. nóvember 2025 og eru báðar umsagnir Persónuverndar meðfylgjandi. Eins og frumvarpsdrögunum er háttað nú eru eftirfarandi athugasemdir gerðar.

1.

87. gr. frumvarpsdraganna

Samstarf milli barnaverndaryfirvalda

Í 1. mgr. 87. gr. draganna kemur fram að barnaverndaryfirvöld skuli eiga samstarf sín á milli og að barnaverndarþjónustum sé heimilt að skiptast á upplýsingum um öll barnaverndarmál. Þá segir að sama eigi við um barnaverndarþjónustu hvarvetna og barnaverndarráð ef það er talið nauðsynlegt til að tryggja meðferð mála samkvæmt lögnum.

Í fyrra frumvarpi var ekki að finna skilyrði um nauðsyn í 1. mgr. 87. gr. Persónuvernd taldi heimildina því vera án nægilegra marka og skilgreinds tilgangs og lagðist gegn samþykkt ákvæðisins í þeirri mynd. Nú hefur skilyrði um nauðsyn, sem stendur í beinu framhaldi af málsliðnum um upplýsingaskipti milli barnaverndarþjónustu og barnaverndarráðs, verið bætt við. Samkvæmt málfræðilegri framsetningu ákvæðisins kann því að vera unnt að skilja það svo að skilyrðið taki aðeins til þeirra upplýsingaskipta en ekki til almennu heimildarinnar í næsta málslið á undan til að skiptast á upplýsingum um öll barnaverndarmál. Slík niðurstaða virðist ekki hafa verið ætlunin, enda kemur fram í athugasemdum við 87. gr. að miðlun samkvæmt ákvæðinu sé alltaf bundin við að hún sé nauðsynleg til að tryggja samfellu í meðferð mála. Lagaákvæðið sjálft þarf þó að vera skýrt að þessu leyti og geta lögskýringargögn ekki komið í stað ótvíræðrar afmörkunar í lagatexta.

Auk þess er heimildin enn orðuð þannig að hún taki til upplýsinga um öll barnaverndarmál. Gera má ráð fyrir að upplýsingaskiptin taki reglulega til viðkvæmra persónuupplýsinga, upplýsinga

viðkvæms eðlis og upplýsinga um refsiverða háttsemi. Þegar vinnsla slíkra upplýsinga byggist á verulegum almannahagsmunum þurfa lög að kveða á um viðeigandi og sértækar ráðstafanir til verndar grundvallarréttindum og hagsmunum hinna skráðu, sbr. 7. tölul. 1. mgr. 11. gr. laga nr. 90/2018 og g-lið 2. mgr. 9. gr. reglugerðarinnar. Í því sambandi er ekki fullnægjandi að vísa almennt til nauðsynjar. Afmarka þarf jafnframt tilgang einstakrar miðlunar, umfang upplýsinganna og tryggja rekjanleika með skráningu mats á nauðsyn og miðlunar.

Persónuvernd leggur því til að 1. mgr. 87. gr. verði orðuð svo:

„Barnaverndaryfirvöld skulu eiga samstarf sín á milli. Barnaverndarþjónustum er heimilt að skiptast á upplýsingum um barnaverndarmál ef og að því marki sem miðlunin er nauðsynleg til að tryggja meðferð tiltekins máls samkvæmt lögum þessum. Sama gildir um upplýsingaskipti milli barnaverndarþjónustu og barnaverndarráðs. Skrá skal tilefni miðlunar, mat á nauðsyn hennar, hvaða flokkum upplýsinga var miðlað og hverjum þær voru miðlaðar.“

2.

2. mgr. 91. gr.

Upplýsingagiöf barnaverndarþjónustu

Í 2. mgr. 91. gr. draganna er kveðið á um að barnaverndarþjónustu sé heimilt að láta þeim aðilum sem fjallað er um í 1. mgr. ákvæðisins í té upplýsingar og gögn ef rík barnaverndarsjónarmið mæla með því. Ákvæðið er óbreytt frá fyrra frumvarpi.

Persónuvernd hefur áður bent á að skilyrðið um rík barnaverndarsjónarmið feli í sér ákveðna afmörkun. Ákvæðið tilgreinir hins vegar ekki hvaða verkefni eða tilgangur viðtakanda réttlætir miðlunina. Þeir aðilar sem falla undir 1. mgr. 91. gr. eru fjölbreyttur hópur og ekki er tryggt að um alla viðtakendur gildi sömu þagnarskyldureglur. Þar sem í flestum tilvikum verður um að ræða miðlun viðkvæmra persónuupplýsinga eða persónuupplýsinga viðkvæms eðlis þarf lagaheimildin að afmarka miðlunina nánar.

Í nefndaráliti meiri hluta velferðarnefndar vegna fyrra frumvarps var því beint til ráðuneytisins að meta hvort ástæða væri til að afmarka frekar, með reglugerð, leiðbeiningum eða öðru stuðningsefni, þær upplýsingar og gögn sem heimilt væri að miðla samkvæmt ákvæðinu og að áréttu trúnaðar- og þagnarskyldu viðtakenda. Ekki verður séð að sú afmörkun hafi verið gerð í nýju drögunum. Að mati Persónuverndar er rétt að meginatriði slíkrar afmörkunar komi fram í lögunum sjálfum en séu ekki eingöngu látin ráðast af leiðbeiningum eða öðru óbindandi stuðningsefni.

Persónuvernd leggur því til að 2. mgr. 91. gr. verði orðuð svo:

„Ef rík barnaverndarsjónarmið mæla með því er barnaverndarþjónustu heimilt að láta aðilum samkvæmt 1. mgr. í té þær upplýsingar sem þeim eru nauðsynlegar til að tryggja barni viðeigandi þjónustu eða öryggi. Miðlun skal takmarkast við þær upplýsingar sem viðtakandi þarf á að halda í því skyni. Viðtakanda er óheimilt að vinna upplýsingarnar í öðrum tilgangi, nema sérstök lagaheimild eða lagaskylda standi til annars, og ber hann þagnarskyldu um þær. Barnaverndarþjónusta skal skrá tilgang miðlunar, viðtakanda og hvaða flokkum upplýsinga var miðlað.“

3.

Mat á áhrifum á persónuvernd

Í 29. gr. laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, og 35. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 er mælt fyrir um að framkvæma skuli mat á áhrifum á persónuvernd þegar fyrirhuguð vinnsla persónuupplýsinga er líkleg til að hafa í för með sér mikla áhættu fyrir réttindi og frelsi einstaklinga. Það er mat Persónuverndar að fyrirhugaðar breytinga á lögum um barnavernd kunna að fela í sér vinnslu persónuupplýsinga sem líklegt er að hafi í för með sér mikla áhættu fyrir réttindi og frelsi barna.

Í kafla 6.3 í greinargerð með drögunum kemur fram, líkt og í fyrra frumvarpi, að ekki verði litið svo á að frumvarpið feli í sér slíkar breytingar á heimildum stjórnvalda til að vinna persónuupplýsingar að gera eigi formlegt mat á áhrifum á persónuvernd. Persónuvernd ítrekar fyrri afstöðu sína um að sú niðurstaða sé ekki nægilega rökstudd.

Frumvarpið tekur til umfangsmikillar vinnslu upplýsinga um börn og fjölskyldur þeirra, þ.m.t. viðkvæmra persónuupplýsinga, upplýsinga um refsiverða háttsemi og upplýsinga viðkvæms eðlis. Þá eru lagðar til rýmri heimildir til upplýsingamiðlunar og nýjar eða skýrari heimildir til eftirlits með börnum í vistunarráðum. Samkvæmt íslenskum persónuverndarlögum nr. 90/2018 og reglugerð (ESB) 2016/679 njóta börn sérstakrar verndar þar sem þau eru talin síður meðvituð um áhættu, afleiðingar og eigin réttindi þegar kemur að vinnslu persónuupplýsinga. Þessi vernd byggist á þeirri grundvallarreglu að hagsmunir barnsins skuli ávallt ganga framar hagsmunum fyrirtækja eða stofnana. Börn eru sérstaklega viðkvæmur hópur skráðra einstaklinga og vinnslan fer að verulegu leyti fram án samþykkis þeirra eða foreldra. Með hliðsjón af eðli, umfangi, samhengi og tilgangi vinnslunnar eru ríkar líkur á að hún geti haft í för með sér mikla áhættu fyrir réttindi og frelsi einstaklinga í skilningi 35. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679.

Samkvæmt 10. mgr. 35. gr. reglugerðarinnar getur mat sem fer fram við setningu laga komið í stað endurtekens mats einstakra ábyrgðaraðila að því marki sem lagaheimildin og matið taka með fullnægjandi hætti til viðkomandi vinnsluaðgerða. Formlegt mat við undirbúning frumvarpsins væri því jafnframt til þess fallið að stuðla að samræmdri framkvæmd hjá barnaverndarþjónustum og öðrum ábyrgðaraðilum.

Persónuvernd leggur jafnframt áherslu á að matið nái til b-liðar 2. mgr. 49. gr. frumvarpsdraganna, þar sem kveðið er á um heimild til að takmarka eða hafa eftirlit með heimsóknum, símtölum, rafrænum samskiptum eða bréfaskiptum barns.

Persónuvernd leggur því til að ráðuneytið láti, áður en frumvarpið verður lagt fyrir Alþingi, fara fram formlegt mat á áhrifum fyrirhugaðrar vinnslu á persónuvernd. Matið taki sérstaklega til vinnslu samkvæmt 49., 87. og 91. gr., þ.m.t. upplýsingaflæðis, tilgangs vinnslu, ábyrgðarskiptingar, aðgangsstýringar, skráningar og rekjanleika, varðveislutíma, réttinda hinna skráðu og ráðstafana til að draga úr áhættu. Forsendur matsins, helstu niðurstöður og þær breytingar sem gerðar verða í kjölfar þess komi fram í greinargerð með frumvarpinu.

Ekki eru að öðru leyti gerðar athugasemdir við efni frumvarpsdraganna. Verði frekari umsagnar óskað um einstök atriði verður hún fúslega veitt.

F.h. Persónuverndar,

Rebekka Rán Samper

Konráð Jónsson

Afrit/Hjálagt:

Umsögn Persónuverndar um frumvarp til laga um barnavernd (þskj. 982, 580. mál á 157. löggjafarþingi), dags. 27. mars 2026

Umsögn Persónuverndar um drög að frumvarpi til laga um barnavernd (mál nr. S-224/2025 í samráðsgátt stjórnvalda). dags. 28. nóvember 2025